

POMPEJI – ŽIVOT U SJENI VEZUVA

Godine 79. naše ere, pod vulkanskim pepelom Vezuva, nestao je grad. Više od tisućljeća i pol taj je pepeo čuvao grad, njegovu arhitekturu, svakodnevnicu te sačuvao, danas tako dragocjenu sliku njegova cjelokupnog života. Otkada je ponovo otkriven, u 18. stoljeću, ne prestaju istraživanja i ne smanjuje se interes za taj povijesni dragulj. Tako je u Zagrebu, u Galeriji Klovićevi dvori, 15. ožujka 2011. godine otvorena izložba pod nazivom *Pompeji – Život u sjeni Vezuva*. Ova zagrebačka izložba nastala je kulturnom suradnjom Hrvatske i Italije te Nacionalnog arheološkog muzeja u Napulju i zagrebačkih Klovićevih dvora. Specifična je po tome što nije putujuća i što se neki od izložaka po prvi puta nalaze izvan zidova svog matičnog muzeja. Također, Zagrebu je to prva prilika da vidi izbliza djelić te „zaustavljene filmske slike, ljudi, životinja i stvari jednog dana krajem ljeta 79. godine“.¹

Susret s prvom prostorijom ujedno je i susret s odljevima žrtava, inače po prvi puta puštenih u inozemstvo. Nadalje, iako s nevelikim brojem predmeta, izložba vodi posjetitelja kroz svakodnevni život u Pompejima i Herkulaneju. Različiti predmeti iz svakodnevne upotrebe, ali i trodimenzionalni prikazi grada prije erupcije te fotografije lokaliteta itd., govore o životu „u kući ili vili, na ulici ili u hramu, o kultovima, o životnim navikama i potrebama, bez tabu tema koje su onda, kao i danas, sastavnice života“.² Petnaestak godina prije erupcije, Pompeje je pogodila još jedna katastrofa – potres. Slika svakodnevnog života grada koju je vulkanski pepeo sačuvao, slika je grada koji se oporavljao od tog potresa. Ipak, bogatstvo koje Pompeji i Herkulanej pružaju, i danas, nakon tri stoljeća više-manje sustavnog istraživanja, daju poticaj za razvoj različitih teorija, stvaraju plodno tlo za brojne znanstvene rasprave kod arheologa, povjesničara, sociologa itd. Tako je, primjerice, megalografija *Vile misterija*, u fotografijama zastupljena i na ovoj izložbi, doživjela brojne interpretacije. Jedna od najnovijih je i ona francuskog povjesničara, analista Paula Veynea koji sugerira iščitavanje ciklusa na freskama kao dan pripreme uoči vjenčanja djevojke iz dobre obitelji i slavljenja bračne ljubavi, na čiji ideal aludira središnji par: Dioniz u naručju Arijadne.³ Na izložbi se također mogu vidjeti ključanice, ključevi, zatim uljanice, vrčevi, posude, kako fini srebrni, tako i keramički; tanjuri, pribor za jelo i

- 1 Valeria Sampaolo, „Poput zaustavljene filmske slike,“ *Pompeji – život u sjeni Vezuva* (Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2011.), 9.
- 2 Vesna Kusin, „Život umrloga grada,“ *Pompeji – život u sjeni Vezuva* (Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2011.), 7.
- 3 Paul Veyne, François Lissarrague, Françoise Frontisi-Ducroux, *Les mystères du gynécée* (Paris: Gallimard, 1998.), 15-153.

drugi predmeti koji, upotpunjeni prikazom rimskog objeda, dočaravaju klasičnu gozbu nekog imućnijeg građanina. Gozba, koja je pri svom kraju znala poprimiti i prilično razuzdan karakter, uvodi nas u dio izložbe posvećen erotici u Pompejima. Vrlo eksplicitne freske, kako u sačuvanom bordel u Području VII., tako i na nekim drugim mjestima u gradu, zatim kameni falusi po ulicama i na zidovima kuća, ali i brojni uporabni predmeti slična sadržaja navode određen broj ljudi da na Pompeje gledaju kao na sliku društva seksa i razvratnosti. Ipak, na kraju same izložbe prikazan je zanimljiv dokumentarni film koji nastoji razbiti mitove stvorene o Pompejima i rimskoj kulturi, uključujući i ovaj. Autorica filma nudi jedno od nekoliko različitih tumačenja govoreći o simbolici muškosti, muške sile i snage u patrijarhalnoj kulturi kao što je bila rimska. Nadalje, u Pompejima je kao u lučkom gradu u blizini trgovačkog čvora, cvalo i gospodarstvo. Osim što se velika važnost pridavala agrarnoj djelatnosti u njegovoj okolici, grad je imao vlastitu proizvodnju tekstila, keramike, prehrambenih proizvoda, alata pa i ukrasnih predmeta. Izložba pokriva gotovo sve ove aktivnosti pomoću fotografija i filmskih prikaza pompejskih trgovina, pekarnica, brojnih „fast food“ zalagajnica tj. prodavaonica gotove hrane, ali i pomoću predmeta od različitih materijala i različite namjene izrađenih u Pompejima i za Pompeje. Tu je i čitava prostorija posvećena nakitu i ostalim ukrasnim predmetima pompejskih stanovnika - od ukrasnih igala, preko narukvica i prstenja do rezbarenih dragulja, također pompejske provenijencije, koji svjedoče kako o vještini majstora, tako i o ukusu te bogatstvu pojedinih Pompejaca. Nije postojalo bolje mjesto za demonstraciju vlastitog položaja i bogatstva od srca grada, gradskog foruma. Upravo je njemu posvećena računalna animacija koja je pokušala rekonstruirati jedan dan i jednu noć na pompejskom forumu. Kraj izložbe usredotočio se na okruženje tog svakodnevnog života o kojemu govori, tj. na pompejsku kuću i vrt sa svim svojim varijacijama. Prikazuje predmete od već spomenutih ključanica, preko visećih mobilnih kulturnih ukrasa koji su krasili pompejske vrtove, do opće poznate freske *Venere u školjki*.

Izložbu nije zaobišla ni dostojna medijska pažnja. Najavljivana i opisivana kao *spektakularna, fascinantna, unikatna*, ali i *nimalo konvencionalna*, obilježena je kao, ne samo *najveća međunarodna izložba u Zagrebu*, već i *najveći zagrebački kulturni događaj u ovoj godini*. Po otvorenju, mediji su uz crtice iz povijesti, najviše komentirali plodnu suradnju Nacionalnog arheološkog muzeja u Napulju i zagrebačkih Klovićevih dvora, važnost Pompeja u poznavanju rimske kulture te privilegiranost Zagreba u kvaliteti izloženih predmeta (čak četiri izložene okamine, vrijedan nakit od zlata i dragog kamenja itd.). Brojem posjetitelja (preko deset tisuća u samo petnaest dana) te sadržajno bogatim popratnim predavanjima, očito je takvu pažnju i attribute zaslužila.

Galerija Klovićevi dvori upotpunila je ovu izložbu ciklusom predavanja utorkom (26. travnja-14. lipnja), kako bi se na znanstveno-popularan način približio svakodnevni život Pompeja. Tako su pokrivene teme o seksualnosti (Dr. sc. Aleksandar Štulhofer: Pompeji XXX: Rimljani, seks i pornografija), tadašnjoj suvremenoj urbanoj umjetnosti (Dr. sc. Neven Jovanović: Grafiti u Pompejima – Izborni grafiti), vjerskim pitanjima (Prof. Marina Šegvić: Kultovi u Rimskom Carstvu), te o uvijek popularnim gladijatorima (Dr. sc. Ivan Radman Livaja: Gladijatori i njihovo oružje). Zadnja dva predavanja povezala su Pompeje i Zagreb te je dr. sc. Irena Kraševac govorila o pompejanskoj sobi Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade u Opatičkoj 10 u Zagrebu, a dr. sc. Ante Rendić Miočević o zbirci kamenih spomenika maršala Laval Nugenta u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Treba istaknuti i posebno obilježavanje Dana muzeja, kada su učenici Privatne klasične gimnazije iz Zagreba održali predstavu na latinskom jeziku te muzejsko-edukativnu akciju na temu „Dodir“.

Goetheovim riječima, velika katastrofa koja je uništila život u Pompejima i Herkulaneju, jedna je od rijetkih koja je kasnijim generacijama pružila toliko užitka, uključujući i nas. Tako i ova izložba, donoseći dašak Pompeja i u Zagreb, pruža uvid u, zauzavljenu u vremenu, kulturu svakodnevne rimskoga grada druge polovice prvog stoljeća.

— **Marta Fiolić** [povijest/etnologija i kulturna antropologija]

Pro Tempore

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 8/9, 2010.-2011.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VII, broj 8-9, 2010-2011.

Glavni i odgovorni urednik
Filip Šimetin Šegvić

Počasni urednik
André Burguière

Uredništvo
Tomislav Brandolica, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Filip Šimetin Šegvić,
Nikolina Šimetin Šegvić, Stefan
Treskanica

Urednici pripravnici
Marta Fiolić, Kristina Frančina, Sanda
Vučićić

Redakcija
Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Nikolina Šimetin Šegvić,
Filip Šimetin Šegvić, Stefan Treskanica,
Sanda Vučićić

Tajnica uredništva
Martina Borovčak

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Ivan Botica
Miodrag Gladović, d.i.e.
dr. sc. Borislav Grgin
dr. sc. Mirjana Gross
dr. sc. Željko Holjevac
dr. sc. Nenad Ivić
Branimir Janković, prof.
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Isao Koshimura
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Radivoj Radić
Danijel Rafaelić, prof.
dr. sc. Drago Roksandić
dr. sc. Relja Seferović
dr. sc. Boris Senker
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan

Lektura i korektura
Marta Fiolić
Ana Jambrišak
Vedrana Janković
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić
Tajana Vlaisavljević

Dizajn i priprema za tisak
Tomislav Vlainić
Lada Vlainić

Prijevodni s engleskog jezika
Tomislav Brandolica
Jelena Krilanović
Tina Kužić, prof.
Marko Lovrić
Marija Marčetić
Judita Mustapić
Andrea Pečnik
Marko Pojatina
Prijevodi s njemačkog jezika
Sara Katanec
Mirela Landsman Vinković
Azra Plićanić Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić
Prijevodi s francuskog jezika
Marta Fiolić
Tea Šimičić
Marina Šegvić, prof.
Mihaela Vekarić
Prijevodi sa slovenskog i srpskog jezika
Krešimir Matešić
Prijevodi s talijanskog jezika
Marina Šegvić, prof.

Izdavač
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb

Tisak
ZT ZAGRAF

Naklada
Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo stavove
autora i ne predstavljaju nužno stavove
i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
DTM GRUPA d.o.o.,
NARCOR d.o.o.,
TRANSPORTI KRAJAN d.o.o.,
HEMA d.o.o.,
KEMOKOP d.o.o.,
EUROGRAF d.o.o.,
Privatne donacije: S. S., M. F., prof.
dr. Drago Roksandić, Marko Lovrić,
Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin
Šegvić, Tomislav Brandolica.

Redakcija časopisa Pro tempore svim
se donatorima iskreno zahvaljuje na
financijskoj podršci!
Redakcija se također posebno
zahvaljuje gospodinu Zlatku Ožboltu,
dia na trudu i pomoći. Zahvaljujući
njemu, put do izdavanja ovog broja
bio je mnogo lakši. Gospodinu Zoranu
Ivankoviću isto tako dugujemo veliku
zahvalu što nam je izašao u susret
prilikom tiskanja časopisa.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:
pt.redakcija@gmail.com
phillip.simetinsegvic@gmail.com